

VERSLAG ACTUALITEITENDEBAT GEMEENTERAAD GRONINGEN ONDERWERP: GEOTHERMIEPROJECT

Datum: 15 november 2017
Plaats: Nieuwe raadzaal
Tijd: 16.00 - 17.00 uur

Aanwezig: burgemeester P.E.J. den Oudsten (voorzitter), dhr. B.N. Benjamins (D66), mw. K.W. van Doesen-Dijkstra (D66), dhr. J.H. Luhoff (D66), mw. W. Paulusma (D66), dhr. J.P. Dijk (SP), dhr. W.H. Koks (SP), dhr. J.P. Loopstra (PvdA), dhr. D.J. van der Meide (PvdA), dhr. D.S. Ruddijs (PvdA), dhr. M. van der Laan (PvdA), mw. G. Chakor (GroenLinks), dhr. M. van der Glas (GroenLinks), dhr. W.B. Leemhuis (GroenLinks), mw. P. Brouwer (GroenLinks), dhr. M.D. Blom (VVD), dhr. J.R. Honkoop (VVD), mw. E. Akkerman (VVD), dhr. A. Sijbolts (Stadspartij), dhr. H.P. Ubbens (CDA), mw. I.M. Jongman-Mollema (ChristenUnie), dhr. A.P.M. Banach (Student en Stad), dhr. R.J. Lammers (Student en Stad), dhr. G.J. Kelder (PvdD), mw. M.E. Woldhuis (100% Groningen)

De wethouders: dhr. M.T. Gijsbertsen, dhr. P.S. de Rook, dhr. R. van der Schaaf

Verder aanwezig de gemeentesecretaris: dhr. P.J.L.M. Teesink

Namens de griffie: dhr. A.G.M. Dashorst (griffier)

Verslag: dhr. Z. Jeuring

A. Opening

De voorzitter:

- Opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.
- De fracties van VVD en PvdA hebben dit actualiteitendebat over het aardwarmteproject aangevraagd.

Inhoudelijk

B. Actualiteitendebat over WarmteStad

(aanvullende informatie WarmteStad en beantwoording vragen actualiteitendebat)

Dhr. Blom (VVD):

- Zegt dat nagenoeg de gehele raad gekozen heeft voor het geothermieproject.
- Vanwege de onbekendheid met geothermie was het duidelijk dat transparantie en helderheid belangrijke elementen zijn.
- De communicatie tussen SodM, WarmteStad en de gemeente waren belangrijke thema's in de media. Belangrijk punt was ook wanneer de waarschuwing van SodM is doorgekomen en in hoeverre de raad daarover is geïnformeerd.
- De raad en de aanvragers hebben de veiligheid altijd vooropgesteld. En dat is terecht.
- Omdat de recente berichten sterk aan de veiligheid raken en omdat twijfel aan de haalbaarheid sterke financiële consequenties kan hebben, stellen de PvdA en de VVD de volgende vragen:

Vraag 1: Waarom heeft het college de raad niet eerder, bijvoorbeeld bij de presentatie op 27 september 2017, verteld dat SodM oordeelde dat:

- de kans van slagen 12,25% was?
- cruciale onderzoeken van WarmteStad naar de ondergrond deels tegenstrijdig zijn en op onderdelen rammelen?
- het ontbreken van een aardbevingsdeskundige in het projectteam zorgelijk zou zijn?
- het systeem dat waarschuwt als de winning van aardwarmte bevingen dreigt te veroorzaken lang niet altijd zou werken?

Vraag 2: Hoe definitief en formeel was bovenstaand oordeel van SodM? En hoe concreet waren de twijfels van SodM vanaf medio maart tot 13 juli 2017?

Vraag 3: Zijn er na 28 augustus 2017 en na de raadsessie van 27 september 2017 nog uitgaven gedaan die met het perspectief van stoppen met geothermie onnodig zijn geweest?

Vraag 4: Hoe kijkt het college nu terug op haar eigen besluitvormingsproces met betrekking tot geothermie?

Vraag 5: Is het college, alles overziend, van mening dat de raad op een goede manier is geïnformeerd over het geothermieproject?

Dhr. Loopstra (PvdA):

- Zegt dat de PvdA-fractie zich aansluit bij de vragen van de VVD. De fractie heeft nog enkele aanvullende vragen.
- Het college zegt de veiligheid altijd voorop te hebben gesteld. Hoe kan het dan dat de koers van het college op 27 september 2017 was om vast te houden aan de strategie voor geothermie, terwijl het college wist dat het TLS-systeem niet deugde?
- Is het college zich ervan bewust dat de raadscommissie op 27 september 2017 staande de vergadering de stekker uit het project had getrokken als de commissie had geweten van het niet-functioneren van het TLS-systeem? Het proces zou dan compleet anders zijn gelopen.
- Is het college bekend met het feit dat voor bijna alle fracties het TLS-systeem de reden is geweest om in te stemmen met het geothermieproject?
- Wat doet het college nu er geen SRA komt?
- De PvdA heeft grote twijfels en is op dit moment van mening dat er in de stad geen geothermieproject meer zal plaatsvinden.

De voorzitter:

- Geeft de andere fracties de gelegenheid vragen te stellen.

Dhr. Ubbens (CDA):

- Is erg teleurgesteld in de huidige uitkomst van het geothermietraject, vooral omdat de raad altijd veel oog heeft gehad voor de risico's.
- Hoe kan het zo zijn gelopen terwijl de raad de veiligheid altijd voorop heeft gesteld en het college en WarmteStad dit uitgangspunt deelden?
- De fractie wil weten of de besluitvorming goed is verlopen.
- De kritiek van SodM op WarmteStad en het project: wat klopt er niet van die kritiek? Had de raad niet al in juni 2016 moeten weten dat die kritiek er was?
- De kernvraag hierbij is of het college en de raad nog voldoende vertrouwen kunnen hebben in WarmteStad. Het CDA is van mening dat deze vraag alleen met een onafhankelijk onderzoek kan worden opgelost.

Dhr. Koks (SP):

- Is het eens met het CDA om een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar de ontstane situatie. De vorm van het onderzoek en de onderzoeksvragen zijn erg belangrijk.
- De fractie wil dat er een eind komt aan het welles-nietes-spelletje tussen SodM en het college.
- De SP heeft de volgende vragen.
- Had het college vanaf 2015 tot aan afgelopen zomer niet kunnen zien aankomen dat de kansen van het project gaandeweg kleiner werden?
- Is het college bestuurlijk betrokken geweest om de ambtelijke organisatie door het moeras van het aardwarmteproject te leiden? Volgens spreker is het college pas sinds juni 2017 bestuurlijk betrokken bij de punten met betrekking tot SodM.
- Waren de kritiek van SodM op TLS en de kans op bevingen van bijna 90% op 27 september 2017 wel of niet bekend bij de organisatie van WarmteStad en/of het college?
- Heeft het college voldoende leiding gegeven en de raad juist geïnformeerd? Gaf het college voldoende leiding aan het project?
- De fractie ziet in de recent aan de raad aangeleverde documenten een haperende gang van zaken.
- De fractie concludeert hieruit dat het aardwarmteproject een rommeltje is geworden. Het college had het project onvoldoende onder controle en belangrijke informatie lijkt door WarmteStad of het college niet tijdig te zijn gewisseld met de raad. Dit schaadt het vertrouwen van bewoners in duurzame energie en schaadt het vertrouwen in het college in het bijzonder.

Dhr. Sijbolts (Stadspartij):

- Vindt dat VVD en PvdA heldere en logische vragen stellen.
- Zegt dat met het verschijnen van de 'Staat van de Sector Geothermie' de werkwijze van SodM is veranderd en het toetsingskader is verscherpt. Dat is bij boren in een bevinggebied logisch.

- De raad en ook het college en WarmteStad hebben de risico's en de veiligheid altijd vooropgesteld. Spreker verwijst naar de expertmeeting en de inbreng van de geraadpleegde onderzoekers. Is hun inbreng na de wetswijziging van januari 2017 meegenomen in het proces?
- Hoe formeel is de rol van het SodM? Hoe was deze rol geborgd in het proces en in de organisatie? Vindt het college dat SodM de veranderde rol na de publicatie van de 'Staat van de sector' voldoende heeft gecommuniceerd en is het college van mening dat voldoende is doorgevraagd naar die veranderde rol van SodM?
- De Stadspartij is voorstander van een onafhankelijk onderzoek. De Rekenkamercommissie kan daarin een rol spelen.

Mw. Woldhuis (100% Groningen):

- Zegt dat de fractie vanaf het begin tegen het project was. Vanaf het moment van het besluit in mei 2016 werd het project gekenmerkt door wensdenken.
- Waaruit blijkt dat WarmteStad op 22 mei 2017 zelf contact heeft gezocht met SodM zoals het college stelt?
- Waarom wordt een dringende vraag van SodM drie weken genegeerd en wordt pas na hernieuwd aandringen actie ondernomen?
- In hoeverre is SodM eerder dan 28 augustus 2017 kritisch geweest over het TLS-systeem?
- Kreeg de wethouder zelf geen twijfels bij het TLS-systeem nadat in augustus 2016 grote vraagtekens werden geplaatst bij de werking van het TLS-systeem in combinatie met 'het gas'?
- De wethouder is onduidelijk over welke informatie voor of op 28 augustus 2017 door SodM is verstrekt.
- De fractie is voorstander van een onafhankelijk onderzoek.

Mw. Jongman (ChristenUnie):

- Is voorstander van een onafhankelijk onderzoek. De Rekenkamercommissie kan dit mogelijk uitvoeren.
- De veiligheid heeft vanaf het begin vooropgestaan en dat was voor de fractie een van de redenen om voor het project te stemmen.
- De Seismische Risicoanalyse (SRA) en het inzetten van het TLS-systeem speelden voor de fractie een belangrijke rol om met het besluit in te stemmen. Kan het college aangeven hoe beide de afgelopen periode in het proces waren opgenomen en wat dit betekende?

Dhr. Van der Glas (GroenLinks):

- Sluit zich aan bij de vragen van VVD en PvdA.
- Kan het college een verklaring geven waarom SodM pas zo laat kwam met de recente kritiek?

Dhr. Kelder (PvdD):

- Sluit zich aan bij de vragen van VVD en PvdA. Er lijkt sprake van miscommunicatie tussen SodM en WarmteStad.
- De fractie is voorstander van een onafhankelijk onderzoek. Overleg is nodig over welke vorm dit onderzoek moet krijgen.
- De fractie vindt het jammer uit de pers te moeten vernemen dat het project werd stopgezet. Spreker is benieuwd naar de antwoorden van het college op de gestelde vragen.
- De fractie is voorstander van duurzame vormen van energievoorziening.

Wethouder Gijsbertsen:

- Betreurt het dat bewoners zich zorgen maken en dat in de media soms van verkeerde aannames wordt uitgegaan.
- In dit project is veel aandacht besteed aan de seismische aspecten. Het college en WarmteStad hebben ervoor gezorgd dat voldoende deskundigheid werd ingeschakeld om dit te kunnen beoordelen.
- Van wensdenken is absoluut geen sprake. De besluitvorming is steeds samen met de raad gedaan.
- Transparantie stond steeds centraal. Het college heeft er steeds aan vastgehouden.
- Het college en ook de raad hebben geen enkel belang adviezen van SodM te negeren.

- Het college was vanaf het begin van mening dat een project met seismiciteit geen goedkeuring kon krijgen. Het negeren van adviezen van SodM was niet aan de orde, omdat SodM aan het eind over de winningsvergunning moet adviseren.
- De signalen van het SodM zijn niet genegeerd. WarmteStad heeft SodM zelfs gevraagd scherpere criteria aan te leggen om de veiligheid te toetsen.
- De wethouder is niet te spreken over het ontstane welles-nietes-spelletje.
- Het college heeft in het belang van de veiligheid snel gehandeld door het project binnen een week na de publicatie van de ‘Staat van de Sector Geothermie’ stil te leggen. Daarna zijn alleen organisatiekosten gemaakt en is het vergunde warmtenet aangelegd. Dit feit plaatst de discussie en de informatievoorziening daarna in een ander licht.
- De inhoud van de ‘Staat van de Sector’ was een verrassing voor het college.
- In de periode dat het project stillag, heeft het college geprobeerd duidelijkheid te verkrijgen. De raad heeft inmiddels een raadsvoorstel ontvangen met het voorstel naar een alternatieve bron over te stappen. Het college kon na het stopzetten van het project niet sneller met een voorstel komen.
- Op 28 augustus 2017 leverde SodM stevige kritiek op rapporten van WarmteStad. Die kritiek was voorlopig, er was nog aanvullende informatie van WarmteStad nodig. WarmteStad was verrast door de aard van de kritiek van SodM in vergelijking met het overleg van de twee jaar ervoor en door de wijze waarop die kritiek tot stand kwam. WarmteStad heeft kritiek geuit op de inbreng van SodM. De wethouder zegt dat vervolgens is uitgezocht hoe het kon dat na twee jaar samenwerken SodM met deze kritiek kwam.
- Op 27 september 2017 werd de raad via een commissievergadering geïnformeerd. De SRA zou een belangrijk onderdeel worden in het vervolg. Het college had de hoop dat met die SRA en met het oordeel van onafhankelijke deskundigen, het SodM tot een positief oordeel zou kunnen komen.
- Vanaf eind augustus was het college bezig door middel van alternatieve scenario’s besluitvorming door de raad voor te bereiden.
- De informatieverstrekking aan de raad: in het vertrouwelijk deel van de commissievergadering van 27 september 2017 heeft de wethouder informatie verstrekt over het gesprek met SodM op 28 augustus 2017. Dit deed de wethouder aan de hand van de laatste sheet met conclusies van de presentatie van SodM. De gemeente ontving de rest van de presentatie niet, omdat SodM de conclusies te voorlopig vond.
- De informatieverstrekking over het TLS-systeem: de wethouder heeft hierover in de commissie op 27 september 2017 geen informatie verstrekt, omdat op de enige sheet die het SodM aanleverde de laatste regel was weggefallen. Die regel had betrekking op TLS. De wethouder zegt dat hij op 27 september 2017 de scherpste had moeten hebben om iets over TLS te zeggen.
- De wethouder zegt dat het helder was dat SodM op 28 augustus 2017 zware kritiek uitte. Het project stond al stil en het college was gestart het raadsvoorstel over besluitvorming voor te bereiden, inclusief een scenario zonder geothermie.
- Het college was niet op de hoogte van het door SodM op 28 augustus 2017 genoemde percentage van 12,25%, zijnde de slagingskans van het project. WarmteStad koppelde uit dat overleg richting college terug dat er grote kritiek was en dat de kans niet groot werd geacht dat SodM zou instemmen. De wethouder zegt dat het getal 12,25% niet als een samenvatting van de presentatie van SodM op 28 augustus moet worden gezien. De bij dat overleg aanwezige personen vanuit WarmteStad noteerden discussiepunten en wilden daarover verder praten met SodM.
- De wethouder legt uit dat de kritiek van SodM op de projectorganisatie op 27 september 2017 niet bekend was bij het college en er daarom de raad niet over kon informeren. Op 28 september 2017 deelde SodM de gemeente mee dat die kritiek via een brief aan de gemeente zou worden toegestuurd.
- Het college heeft consequent de raad geïnformeerd over het proces om te voorkomen dat kosten zouden worden gemaakt die de raad niet wilde maken. Zo heeft het college erop gewezen dat de raad snel over het raadsvoorstel moet gaan spreken.

- De wethouder vindt dat het college de raad voortdurend goed en tijdig heeft geïnformeerd. De positie van de raad is steeds gehandhaafd: het college heeft het project vanaf juli 2017 stopgezet, er zijn geen uitgaven gedaan die geen steun van de raad hadden en er ligt een raadsvoorstel met alle beschikbare informatie. De raad heeft alle informatie om een besluit te nemen. Over TLS heeft de wethouder al een opmerking gemaakt.
- De kritiek van SodM en de periode ervoor: in 2015 stond geothermie nog in de kinderschoenen. De gemeente wilde een betere projectorganisatie dan elders in het land bestond. Inmiddels is geothermie een van de pijlers voor duurzame energie.
- SodM zegt in juli 2017 dat betere infrastructuur en regelgeving nodig zijn om geothermieprojecten op een goede manier vorm te geven. SodM zegt dat het toetsen van de veiligheid met de beschikbare modellen en met de huidige organisatie niet mogelijk is. De gemeente heeft het project in de periode daarvoor opgezet en wordt ingehaald door voortschrijdend inzicht in geothermie en in de ondergrond.
- Het college heeft scherp in dit project gezeten. Er waren de nodige risico's. Tijdens het spel zijn de spelregels voor de ondergrond echter veranderd. Op het moment van besluitvorming is juist gehandeld, doordat gebruikgemaakt is van de beschikbare informatie.
- Gedurende de gehele periode heeft het college overleg gevoerd met WarmteStad. De gesprekken tussen WarmteStad en SodM waren voor juni/juli 2017 niet problematisch.
- Het college constateert dat er onzekerheid bestaat over het seismische aspect en dat daardoor niet gezegd kan worden of het project veilig kan worden uitgevoerd. De gemeente wil eerst helderheid krijgen over de ondergrond en zeker weten of het veilig kan. De situatie nu is wezenlijk anders dan in 2016. WarmteStad heeft in 2016 de toen beschikbare informatie gebruikt. Sindsdien is veel veranderd over wat veilig is en over de te hanteren modellen.
- In de 'Staat van de Sector' geeft SodM zelf aan dat de manier waarop de gesprekken tussen SodM en WarmteStad zijn gegaan, kwetsbaar is. Bij SodM is sprake van een leerproces: SodM zegt eerst in het project te hebben meegedacht, terwijl aan het eind een negatief oordeel wordt gegeven.
- Het college heeft steeds alle informatie aan de raad verstrekt. De raad is geen enkele keer op achterstand gezet. De raad krijgt ook nu alle informatie om de komende weken een keuze te kunnen maken. Het college heeft het project direct stopgezet op het moment dat de informatie bekend was en daartoe aanleiding gaf.
- Het college wil de komende tijd meer informatie verkrijgen over geothermie in de regio en gaat niet zover als de conclusie van de PvdA, omdat daartoe de informatie ontbreekt.
- Het college gaat in gesprek met WarmteStad en met het Waterbedrijf om te bekijken wat hiervan kan worden geleerd. De wethouder wil de bevindingen graag met de raad delen.
- Het college bekijkt hoe de energietransitie vorm kan worden gegeven. Als geothermie niet kan, moeten alternatieven worden gezocht. De veiligheid wordt samen met EBN bekeken.
- De SRA gaat niet door. Er zal een erratum op het raadsvoorstel komen.

De voorzitter:

- Sluit de beantwoording door de wethouder af en geeft het woord aan de raadsfracties.

Dhr. Koks (SP):

- Vraagt naar de mening van VVD en PvdA over een onafhankelijk onderzoek.

Dhr. Loopstra (PvdA):

- Zegt dat de fractie dit debat bespreekt met daarbij het verzoek van andere fracties om een onafhankelijk onderzoek in te stellen. Dhr. Loopstra sluit niet dat de fractie hiermee zal instemmen. Dit zal de komende weken blijken.

Dhr. Blom (VVD):

- Antwoordt dat de fractie dit debat zal beoordelen. De VVD is nog niet toe aan instemming met een onafhankelijk onderzoek. De komende weken wordt het standpunt duidelijk.

De voorzitter sluit de vergadering om 17.00 uur.